GrønsagsNYT

Nr. 15 // 30. oktober 2018

Aktuelt

Så lakker sæsonen i en del af vores grønsagskulturer mod enden. Og ovenpå den varme og tørre sommer har vi haft et mildt efterår.

Det milde efterår har givet gode forhold, til at få produkterne høstet ind, og derfor står der ikke meget tilbage i marken.

Forholdene for opformering af insekterne i efterafgrøderne har også været gode, så der vil være en risiko for opformering af kålfluer og snegle. Ligesom det fortsat lune vejr vil forårsage blomster i efterafgrøderne, - det er vigtigt at få dem slået af i 30-40 cms højde, inden de smider frø, for at undgå at de giver ukrudtsproblemer næste sæson.

INDHOLD

Aktuelt 1
Nyt omkring pesticidrester 1
Økologi 1
Nyt om kemi 1
Nyt om enkelte grønsagskulturer: 3
Salat 3
Kål 3
Løg 4
Rodfrugter 5
Jordskokker 9
Sødkartofler 9
Arrangementer 12

Nyt omkring pesticidrester

Der er kommet resultater fra Fødevarestyrelsen og DTU Fødevareinstituttets rapport omkring pesticidrester. Resultaterne fra den danske pesticidkontrol fra 2. kvartal 2018 viser at der blev fundet en del dansk frugt og grønt uden pesticidrester, men desværre også to danske prøver, som overskred grænseværdierne. Læs mere her.

Økologi

Nyt omkring økologitilskud

Der er kommet høring om nye økologitilskudsregler. De er ikke vedtaget endnu, men for at give indtryk af, hvad de indebærer, vises forslagene her:

Fra 2019 søges nye tilsagn om økologisk arealtilskud ikke længere i Fællesskemaet, men i et nyt elektronisk skema i Tast selv-service. Ansøgningsperioden er fra den 3. juni til 15. august 2019, hvilket også betyder, at den ekstraordinære ansøgningsrunde forsvinder. Den årlige udbetaling af økologitilskud søges fortsat i Fællesskemaet.

Fra 2019 er det kun nye økologer, der kan få nyt tilsagn om omlægningstillæg under visse vilkår. Der ændres ikke på eksisterende tilsagn om omlægningstillæg.

Til sidst ændres en længeventet procedure for producentskifte, der fra 2019 bliver digitalt, hvorved man fremover må forvente direkte at kunne se de skiftede marker i ens tilsagn.

Nyt om kemi

Rettelse til sidste nummer omkring Fornyet godkendelse for Ortiva Top

Ortiva Top har fået fornyet godkendelse og i den forbindelse er der sket flere ændringer:

- Ikke længere godkendt til brug i løg, forårsløg og spidskål på friland, samt squash i væksthus
- Maxdosering i gulerødder, pastinak, persillerod, peberrod og knoldselleri er ikke reduceret, men stadig 1 l/ha
- Maxdosering i kålgruppen (broccoli, rosenkål, hovedkål (hvid-, rød- og savoykål), blomkål, kinakål og grønkål) er reduceret fra 1,0 til 0,8 l/ha
- Salat på friland er nu mere præcist: vårsalat, hovedsalat, endivie og rucola, og her er maxdosering også reduceret til 0,8 l/ha
- Maxdosering i porre er reduceret fra 1 til 0,8 l/ha
- Der kan stadig anvendes middel fra de gamle emballager, da registreringsnumrene er uændrede.

Se alle betingelser for den fornyede godkendelse på Middeldatabasen.

Forbud mod diquat i EU

EU Medlemslande skal senest 4. februar 2020 forbyde anvendelse af diquat, pymetrozin (Plenum 50 WG) og thirambejdse. Der forestår en stor opgave med at finde løsninger for de produktioner, som er afhængige af at kunne anvende diquat-midler.

EU Kommissionen har den 12. oktober 2018 vedtaget at diquat ikke længere må anvendes i medlemslandene. Det betyder, at Miljøstyrelsen senest den 4. februar 2020 skal forbyde anvendelse af alle midler med indhold af diquat, dvs. Reglone, Quad-Glob og Mission.

Forud for beslutningen er foregået et langt forløb med revurdering af diquat efter reglerne i pesticidforordningen. Vurderingen af stoffet har været, at der er en høj risiko for sprøjteførere, andre tilstedeværende, forbipasserende til behandlede marker og lokale beboere samt en høj risiko for fugle. Det har ikke været muligt for de ansøgende firmaer at påvise sikker anvendelse. Det er muligt for firmaerne igen at ansøge om godkendelse, hvis der kan anvises sikre anvendelsesmetoder, der nedsætter risikoen for mennesker og fugle.

Det er velkendt, at diquat-midler er afgørende til nedvisning i mange produktioner af kartofler, frø og gartneri. Der forestår en stor opgave i snarest muligt at:

- Afsøge mulighederne for at anvise sikre anvendelser i Danmark og herefter søge om dispensation til de opgaver, hvor der ikke kan findes alternativer
- Fortsætte søgningen efter effektive alternativer, da hidtidige alternative løsninger har haft begrænset succes. Man kan håbe, at der på baggrund af at et forbud i hele EU vil være et større potentiale for at finde løsninger.

Det betyder, at vi forventer at have Reglone i 2019.

Nye og ændrede godkendelser 2018:

Der er lavet en liste som indeholder nye og ændrede godkendelser til brug i landbrugsafgrøder, frilandsgrønsager, frugt og bær, siden 1.12.2017. Listen kan ses her.

Natron - med på listen med basisstoffer

Natriumbicarbonat (natron) som basisstof er nu godkendt i økologisk produktion af grønsager. Hele listen med basisstoffer kan findes her.

Nyt om enkelte grønsagskulturer:

Salat

Bortset fra nogle meget sent plantede chancehold er salatsæsonen ved at være slut for i år. Det har været en blandet sæson, præget af varme og tørke og med især mange insekter, bl.a. gammauglelarver og bladtæger. Salatbladlusen har ikke været så talrig i år, heller ikke i vore nabolande. Salatskimmel er kun set i ikke fuldt resistente sorter og har ikke været så eksplosiv, som det ofte ses i mere fugtige år.

Cruiser er væk som bejdsemiddel fra 2019

Vi gør opmærksom på, at anvendelsen af Cruiser som bejdsemiddel i bl.a. salatfrø er forbudt i hele EU efter d. 19/12 2018. Det er derfor klart, at der ikke kan fås planter fra Cruiser behandlede frø i 2019. Det er endnu uklart, hvad frøfirmaerne vil bruge som alternativt bejdsemiddel, men et bejdsemiddel med ringere effekt over for f.eks. bladlus vil kunne medføre større risiko for tab ved angreb af disse skadegørere og i sidste ende måske et større forbrug af andre insekticider i kulturtiden. Fokus må nu mere end nogensinde lægges på brug af NAS resistente salatsorter (resistens over for salatbladlusen, Nasonovia ribisnigri), hvor det er muligt og i hvert fald i højrisikoperioder sidst på sommeren.

Kål

Sæsonen er også her ved at være forbi, men den forsinkede hoveddannelse pga. varmen i august, giver nu en langvarig og drypvis høst af de sidste blomkål og broccoli. Så længe vi kun oplever enkeltstående nætter med let frost, vil de fleste kål, blomsterkål såvel som hovedkål, sagtens kunne tåle at stå i marken lidt endnu. Tilvæksten er dog meget langsom og risikoen for svampeinfektion høj.

Hvide fluer (mellus)

I grønkål, rosenkål og savoykål vil der være gang i angrebene af hvide fluer (mellus), indtil vi får decideret dagsfrost. Deres klistrede efterladenskaber giver nu en grim overflade på bladene og i sidste ende også risiko for sodsvampe.

Der findes kun et godkendt middel mod denne skadegører i disse kulturer, nemlig Movento 100 SC, der har en sprøjtefrist på kun 3 dage. Der skal bruges 0,75 l/ha og der må max. behandles 2 gange med 14 dages mellemrum per kultur. Der anvendes 500 l vand per ha.

Angreb ser ud til at kunne holdes noget nede ved at afknibe de nederste blade, hvor der som regel er flest af de hvide fluer.

Bladsvampe

Hvis rød- eller hvidkål stadig står på marken og venter på at blive høstet, kan der være behov for en sidste svampebehandling. Som det kan læses under Nyt om kemi i starten af nyhedsbrevet og i et tidligere nyhedsbrev, er der sket indskrænkninger på de nye etiketter for Ortiva Top og Amistar. Man kan stadig anvende middel fra de gamle emballager, da registreringsnumrene er uændrede.

Ud over de 3 midler med strobiluriner (Amistar, Signum WG og Ortiva Top) er Switch 62,5 WG også godkendt (mindre anvendelse) i alle typer kål mod gråskimmel og storknoldet knoldbægersvamp. Det kan bruges som resistensbryder ind i mellem behandlinger med strobilurinerne.

Løg

Alle løg er høstet, og der er ingen tvivl om, at udbyttet i Europa vil være væsentligt under normalt. Det bærer priserne også præg af. Udbytterne i Danmark svinger mellem 15 og 80 tons pr. ha. Der er efterfølgende en stor del af de avlere, der ligger i mellemgruppen, som har givet udtryk for, at de er blevet skuffet, og at der mangler en del tons på lageret.

Sygdomme og spiring på lageret

En joker er jo også, hvordan løgene opfører sig på lagrene. Det er en kendsgerning, at der er mere fusarium efter den varme sommer med meget vanding. De økologiske løg er særligt hårdt ramt.

Der er mere fusarium i år

Årets stressede planter med ujævn vækstrytme er årsag til, at løgene spirer på lageret. I mange partier med meget små løg, er der allerede spirer på. Med de priser der er på løg nu, opfordres der til, at der ikke gambles med at lagre de usikre partier for længe.

Der er gang i spiringen i de små løg på lagrene og selv i større løg (50 mm) kan der findes spirer.

Tørring af løg

Selvom det har regnet i den første del af høstperioden, er løgene tørret hurtigt på marken og den seneste tid har det været fantastisk vejr at høste løg i. Derfor har det generelt været nemt at tørre løgene. Partierne med mange fusarium løg, har skullet tørres meget mere, og der skal fortsat tørres, selvom temperaturen sænkes. Den væske, der kommer fra de dårlige løg, skal væk. Fusarium kan ikke smitte fra løg til løg på lageret, men hvis der bliver vådt, kommer der

bakterieråd, som spredes hurtigt.

De fleste løg er allerede tørret til lagerfasthed. For, at løgene er lagerfaste, skal de knase, når man ruller toppen mellem fingrene og give en sprød lyd, når man trækker toppen af. Løgene skal desuden være tørre inde under de yderste brune lag.

Hvis der er måling af luftfugtighed på lageret, kan lagerfastheden også kontrolleres ved, at luftfugtigheden ikke stiger, når blæserne stoppes. Den relative luftfugtighed skal ligge fast på 75%.

Efter endt tørring sænkes temperaturen langsomt (max 3 °C om ugen) til en lagertemperatur på 8°C i november. Senere, når det bliver koldere, kan de sænkes til 5 °C. Temperaturen inde i stakken eller i kasserne må helst ikke stige igen.

På kølede lagre skal temperaturen sænkes til 0,5 °C, igen højst med 3 °C om ugen.

Rodfrugter

Gulerødder

Når gulerødderne høstes i løbet af vinteren eller tages ud fra kasselageret, vil der altid være dårlige gulerødder, som skal frasorteres – gulerødder der rådner. Det er vigtigt at følge udviklingen og opgøre årsagen til råd. Hvis man ikke kender årsagen og omfanget, kan det være vanskeligt at gøre noget ved problemerne. Gulerødderne skal sælges i den rigtige rækkefølge. Kasser med få rådne gulerødder i december ender med i marts at være fulde af råd og kasser uden rådne gulerødder, holder sig ofte længere. Følgende rådproblemer findes typisk i gulerødder, når de i løbet af vinteren kører gennem vaskeriet:

Blødråd (*Erwinia carotovora*) Bakterieråd, som giver slimede gulerødder der helt forsvinder i børstevaskeren. Bakterieangreb er ofte sekundært. Årsagen til blødråd skal findes et andet sted. Den primære årsag kan være frost, skurv, orm, kvælning, cavity spot, rodfiltsvamp, knoldbægersvamp, kronråd etc. Langt de fleste rådproblemer skyldes dårligt sædskifte på marker, hvor der tidligere er dyrket gulerødder.	
Cavity spot Cavity spot er nok den mest almindelige sædskifte-sygdom i gulerødder. Forskere mener, at Cavity spot skyldes angreb af pythium. Cavity spot er primært en sædskiftesygdom, som kommer til udtryk, når jorden er vandlidende, ved overgødskning eller lavt Rt. Svampen trænger ind i roden og udvikler et lille hulrum. Det ligner meget ormehuller.	

Skurv En sædskiftesygdom som optræder, når jorden er tør i forbindelse med planteetablering. Jo hyppigere der dyrkes gulerødder på marken, des større er risikoen for skurv. De små skurvpletter bliver større, når guleroden vokser og kan ende med at være et stort krater eller deforme rødder. Skurvvanding kan nedbringe risikoen, men dårligt sædskifte er stærkt medvirkende.	
Violet rodfiltsvamp En sædskiftesygdom, hvor smitte kan ligge i jorden i 20 år og stadig give problemer i gulerødder. Smitten spredes med jord og affaldsgulerødder. Forskere mener, at svampen kan overleve en tur gennem koens mave og spredes med husdyrgødning, hvor affaldsgulerødder anvendes til foder.	
Frost Frost er ikke en sædskiftesygdom, men kan også give blødråd på lager og i poserne. Når gulerødderne får frost i marken i november/ december, kan der nogle gange gå op mod et par måneder, inden man erkender, at de har fået frost. Hård frost giver små lodrette revner på skuldrene. Let frost er usynlig, men føles med fingrene som fedtet overflade.	
Knoldbægersvamp En sædskiftesygdom, som giver store problemer i gulerødder. I halmdækkede gulerødder udvikles knoldbægersvamp i rådne blade og arbejder sig herfra ned i roden. Gulerødder på kasselager udvikler knoldbægersvamp, når smitten kommer med rødderne ind på lageret i forbindelse med høst. Hyppig dyrkning af gulerødder øger risikoen for knoldbægersvamp.	

Rodfiltsvamp Rodfiltsvamp findes i alle marker, men angreb ses med stigende hyppighed, jo oftere der dyrkes gulerødder på den pågældende mark. Symptomerne på billedet viser typiske lodrette revner, der hvor gulerødderne i marken har stået tæt. I sårene finder man ofte rodfiltsvamp og Cylindrocarpon spp. Den primære årsag kan være ridser på siderne.	
Gulerodsfluer Gulerodsfluer er også et sædskifte-problem, som udvikler sig til råd i marken og på kasselager. Ved høst kommer larverne med ind på lageret og fortsætter deres udvikling i kasserne. Gulerodsfluer opformeres i områder, hvor der hyppigt dyrkes gulerødder. Den mest effektive forholdsregel mod fluer er at flytte næste års marker langt væk fra områder, hvor der tidligere har været dyrket gulerødder.	
Fusarium-tørråd Tørråd og/eller kronråd skyldes typisk fusarium-tørråd, rodfiltsvamp eller knoldbægersvamp. Fusarium findes i alle marker. De typer af fusarium, som primært angriber gulerødder, opformeres når der dyrkes gulerødder hyppigt på de samme arealer. Sundt sædskifte er med til at nedbringe problemerne.	
Dalmatiner plet (*Rhexocercosporidium carotae*, tidligere Acrothecium) Små skarpe sorte pletter i stort tal på rødderne. Svampen angriber rødderne via sår og skader. På kasselager ses sygdommen typisk, hvor gulerødderne har fået mange ridser og skader i forbindelse med høst og indlagring. Forudsætningen er dog, at jorden er inficeret og typisk, fordi der tidligere har været dyrket gulerødder. Ses derfor også en gang imellem i halmdækkede gulerødder.	

Vaskerisvamp (*Thielaviopsis basicola*) Vaskerisvamp ses normalt ikke i marken eller på lageret. Først, når gulerødder efter vask ligger i plastposer, udvikles vaskerisvamp og blødråd. Smitten kommer fra jorden og bringes med rødderne ind på vaskeriet, hvor smitten spredes med vaskevand. Sundt sædskifte, dernæst rent vand på vaskeriet og kølig opbevaring er grundlaget for at undgå vaskerisvamp.	
Bor-mangel Bormangel ses primært i vintergulerødder, når der høstes halmdækkede gulerødder, eller gulerødderne tages ud af kasselager. Det er ikke en sædskiftesygdom og udvikler sig normalt ikke til blødråd, men det ser grimt ud.	
Phytoplasma Spidse, hårde gulerødder med mange tætsiddende rødder i øjnene. Gulerødderne er uspiselige. Der findes flere typer, bl.a. Aster Yellows som i marker får violet-gule blade. Phytoplasma er ingen sædskifte sygdom. Smitten spredes formentlig med cikader. Frø mistænkes også som mulig smittekilde. I år ses phytoplasma hyppigere end tidligere år.	

Når der i efteråret udvælges marker til næste års produktion af gulerødder, er det vigtigt at tage højde for, hvornår der sidst var gulerødder, og hvilke sygdomme der sidst optrådte i gulerødderne fra de pågældende marker. Udover rådproblemer, er der også en række andre sædskifteskadegørere, som skal med i vurderingen – det gælder f.eks. nematoder og bladplet.

Affaldsgulerødder fra vaskeri og pakkeri bør ikke bringes ud på marker, hvor der senere dyrkes gulerødder. Affaldsgulerødder bidrager til falsk sædskifte. Affaldsgulerødder bør heller ikke anvendes til fodring af husdyr på ejendomme, som indgår i gulerodssædskiftet.

Pastinak og persillerod

Både pastinak og persillerod opbevares bedst i jorden i løbet af vinteren. På køl holder de sig kun i kort tid og bliver hurtigt gråbrune og kedelige at se på. Hvis pastinak skal bevare den hvide farve, skal de køles ned til 1°C inden for ganske få timer efter høst.

Persillerod tåler kun lidt frost. Længere tids frost eller skiftende frost og tø skader rødderne. Derfor halmdækkes persillerod, inden frosten kommer. Sunde pastinakker tåler frost og halmdækkes primært for at holde jorden frostfri, så der kan høstes hele vinteren. Syge pastinakker med sorte pletter af Canker på rødderne tåler dårligt frosten og bør høstes og omsættes inden vinteren.

Rødbeder

Rødbederne bør nu være høstet og lagt i kule. Jordtemperaturen er nu faldet til et niveau, hvor det er muligt at høste og lagre kolde, fugtige rødbeder, hvilket er det optimale, i stedet for at lægge varme, tørre rødbeder i kule.

Rødbederne kan godt tåle let frost, som i centrale dele af Jylland i weekenden, men hård frost tåler de ikke.

Når rødbederne lægges i kule, er det vigtigt, at de renses for jord, blade og andet skidt. Der skal være luft mellem rødbederne, så de kan "trække vejret" i kulen. Rødbeder kan med fordel størrelsessorteres skånsomt, inden de lægges i kule, så de er helt fri for jord og har en ensartet størrelse. Kulen skal have en størrelse, så det er muligt at ventilere overskudsvarme ud af rødbederne. Kulen må altså ikke være for stor. Jo mindre kulen er i højden, des lettere er det at styre temperaturen.

Rødbedekulen holdes helt åben i efteråret frem til de første frostnætter i december. Kulen dækkes kun med et tyndt lag halm, så rødbederne ikke tørrer ind til rosiner. Først ved udsigt til vedvarende frost dækkes med halm og plast. Rødbedekulerne passes ved dagligt at åbne og lukke i siderne og toppen alt efter vejret. Det er specielt frost kombineret med hård vind, der giver risiko for frostskader i rødbederne.

Jordskokker

Jordskokker tåler dårligt tørke og kvitterer godt for vanding. Efter en sommer med tørke er mange jordskokker plaget af lavt udbytte og hårdt ramt af meldug i sensommeren. Trods fint efterår med nedbør og varme, er der ikke meget vækst tilbage i jordskokker, som er næsten helt vedvisnet af meldug. Er jordskokkerne derimod grønne endnu, er der stadig vækst langt ind i november.

Jordskokker tåler frost. Derfor halmdækkes kun den del af produktionen, som skal kunne høstes de vinterdage, hvor jorden er frossen.

Sødkartofler

GartneriRådgivningens to demonstrationsmarker med sødkartofler blev høstet 1. oktober. De nåede forinden at blive ramt af en enkelt frostmorgen. Sidste år var sommeren kølig og våd og udbyttet i sødkartoflerne var lavt. I år har sødkartoflerne fået den varme, de har behov for og udbyttet er markant højere. Mange knolde viste sig at være overstørrelser med en vægt over 800 g og 25-30 cm lange. Enkelte store vejede op mod 1,5 kg stykket. Markerne kunne i år derfor godt have været høstet tidligere end 1. oktober. Fire sorter fra SW Horto blev dyrket i forsøg med gentagelser.

Høst af sødkartofler, 1. oktober 2018
To forsøg med hhv. 4 og 6 gentagelser

Sort	Bruttoudb., ton/ha	**Salgbare, ton/ha**	Små[1)] %	Store[2)] %
Erato Gusto	28	**19**	17	12
Erato Pleno	33	**16**	16	36
Erato Orange	32	**20**	12	26
Erato White	33	**17**	19	30

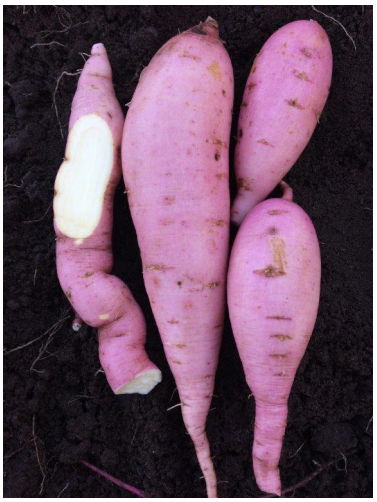
1) Under 10 cm i længden eller under 4 cm i diameter

2) Over 22 cm i længde, over 8 cm i diameter, eller over 700 g per knold

I det ene af de to forsøg var gennemsnitsudbyttet 40 tons pr. ha. Det andet forsøg var ramt af tørke og dårlig jordstruktur og et gennemsnitsudbytte på 20 tons pr. ha.

I dagligvarehandlen sælges små sødkartofler (100-300 g) pakket i bakker med film, mens de store sødkartofler (500-700 g) sælges i løssalg. Det salgbare udbytte i forsøgene kan øges, hvis man kan finde anvendelse for alle størrelser. Sorter med pæne og glatte knolde, behøves ikke at blive skrællet, men kan fint anvendes med skræl. Det giver mulighed for at også lange og slanke knolde kan anvendes.

I alt har der været 12 forskellige sorter i demonstrationsmarkerne. Alle med meget varierende udseende, form, farver og egenskaber.

 Bellevue	 Bonita	 Burgundy
 Erato Gusto	 Erato Orange	 Erato Pleno

 Beauregard	 Erato White	 Evangeline
 Georgia	 O'Henry	 Orleans

Projektet er støttet af Produktionsafgiftsfonden for frugt og gartneriprodukter

Arrangementer

6. november	Jordbærkonference Jordbær-Hindbærklubben og GartneriRådgivningen afholder årets Jordbærkonference på Hotel Pejsegården i Brædstrup. Med emner som: arbejdskraft, småplantekvalitet og jordløsning. Se hele programmet og tilmeld dig her
27. - 30. november	Agromek, Herning

2019

23. januar	UK Brassica and Leafy Salad Conference, KingsGate Conference Centre, Peterborough
23.-24. januar	Biobeurs Zwolle, Holland
28.-29. jan.	Årsmøde, Vejle Centerhotel.
6.-8. februar	Fruit Logistica, Berlin
13.-16. februar	BioFach, Nürnberg
24. – 28. februar	Sima, Paris International Agri Business Show. Maskinudstilling i Paris. 1.700 udstillere fra 42 lande.

REDAKTØRER

Ole Scharff
Tlf: 87 40 66 34 / Mobil: 40 73 19 58
ohs@seges.dk

Lars Møller
Tlf: 40 84 30 11
lrm@seges.dk

Karina Frandsen
Tlf: 87 40 66 12 / Mobil: 21 64 80 85
kfr@seges.dk

Emma Christiani Skov
Tlf: 87 40 66 01 / 30 66 61 78
esko@seges.dk

Pernille Kynde
Mobil: 3051 6214
pbk@seges.dk

Richard de Visser
Tlf: 87 40 66 10 / Mobil: 30 53 87 16
rdv@seges.dk

Peder Krogsgård
Tlf: 40 37 46 51
pkl@seges.dk

GartneriRådgivningen tager forbehold for tastefejl og lignende. Nyhedsbrevet må ikke videresendes. GartneriRådgivningen har copyright på billederne